

RETTENS DOM (Sjette Udvidede Afdeling)

16. juni 2011 *

I sag T-196/06,

Edison SpA, Milano (Italien), ved advokaterne M. Siragusa, R. Casati, M. Beretta, P. Merlino og E. Bruti Liberati,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen, først ved V. Di Bucci og F. Amato, derefter ved V. Di Bucci og V. Bottka, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående principalt en påstand om delvis annullation af Kommissionens beslutning K(2006) 1766 endelig af 3. maj 2006 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/F/38.620 — Hydrogenperoxid og perborat), for så vidt som den vedrører sagsøgeren, og subsidiært en påstand om nedsættelse af den nævnte bøde,

har

* Processprog: italiensk.

RET TEN (Sjette Udvidede Afdeling)

sammensat af dommerne V. Vadapalas (refererende dommer), som fungerende afdelingsformand, M. Prek, A. Dittrich, L. Truchot og K. O'Higgins,

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 2. september 2010,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

- 1 Sagsøgeren, Edison SpA (tidligere Montedison SpA), er et italiensk selskab, der gennem Montecatini SpA indtil den 20. december 2000 kontrollerede 100 % af kapitalen i Ausimont SpA, der fremstiller hydrogenperoxid (herefter »HP«) og natriumperborat (herefter »NP«).
- 2 Mellem december 2000 og maj 2002 havde sagsøgeren aktiemajoriteten i Ausimont. I maj 2002 blev Ausimont solgt til koncernen Solvay SA og blev fra den 1. januar 2003 til Solvay Solexis SpA.

- 3 I november 2002 oplyste Degussa AG Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber om, at der fandtes et kartel på markedet for HP og NP, og anmodede om, at Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 2002 C 45, s. 3) blev bragt i anvendelse.
- 4 Degussa gav Kommissionen beviser, der satte denne i stand til at iværksætte kontrolundersøgelser i visse virksomheder den 25. og den 26. marts 2003.
- 5 Den 26. januar 2005 fremsendte Kommissionen en klagepunktsmeddelelse til sagsøgeren og de øvrige berørte virksomheder.
- 6 Efter høringen af de berørte virksomheder vedtog Kommissionen beslutning K(2006) 1766 endelig af 3. maj 2006 vedrørende en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 angående Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret SA, Kemira Oyi, L'Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA og Arkema SA (sag COMP/F/38.620 — Hydrogenperoxid og perborat) (herefter »den anfægtede beslutning«), hvoraf et resumé er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* den 13. december 2006 (EUT L 353, s. 54). Den blev meddelt sagsøgeren ved skrivelse af 8. maj 2006.

Den anfægtede beslutning

- 7 Kommissionen anførte i den anfægtede beslutning, at beslutningens adressater havde deltaget i en sammenhængende og vedvarende overtrædelse af artikel 81 EF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), inden for HP og det deraf afledte produkt NP (anden betragtning til den anfægtede beslutning).

- 8 Den konstaterede overtrædelse bestod i det væsentlige i udveksling af vigtige og fortrolige markeds- og virksomhedsrelaterede oplysninger mellem konkurrenter, begrænsning og styring af produktionen og den potentielle og den aktuelle kapacitet af disse, markeds- og kundedeling samt fastsættelse og overvågning af overholdelse af målpriser.
- 9 Sagsøgeren blev holdt »solidarisk ansvarlig« for overtrædelsen med Solvay Solexis (423. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 10 Kommissionen har ved beregningen af bøderne i beslutningen anvendt den metode, der følger af retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, [KS] (EFT 1998 C 9, s. 3).
- 11 Kommissionen har fastsat bødernes grundbeløb i forhold til overtrædelsens grovhed og varighed (452. betragtning til den anfægtede beslutning), idet overtrædelsen blev kvalificeret som »meget alvorlig« (457. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 12 Under anvendelse af en differentieret behandling blev sagsøgeren og Solvay Solexis placeret i tredje og næstsidste kategori, hvilket svarer til et udgangsbeløb på 20 mio. EUR (460.-462. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 13 For at sikre en tilstrækkeligt afskrækkende virkning blev der anvendt en multiplikationskoefficient på 1,5 på dette udgangsbeløb, på baggrund af sagsøgerens betydelige omsætning. Eftersom Solvay Solexis blev overført til en anden virksomhed, blev denne koefficient ikke anvendt på selskabets bøde (463. betragtning til den anfægtede beslutning).

- 14 Da sagsøgeren ifølge Kommissionen deltog i overtrædelsen fra den 12. maj 1995 og indtil den 31. december 2000, dvs. i fem år og syv måneder, blev selskabets bøde forhøjet med 55 % (467. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 15 På grund af skærpende omstændigheder forhøjede Kommissionen sagsøgerens bøde med 50 %, henset til de gentagne overtrædelser i forhold til den overtrædelse, der blev konstateret i Kommissionens beslutning 94/599/EF af 27. juli 1994 om en procedure efter artikel [81 EF] (sag 31.865 — PVC) (EFT L 239, s. 14) (469. og 496. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 16 I henhold til artikel 23, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003, L 1, p. 1), nedsatte Kommissionen den bøde, der er pålagt Solvay Solexis in solidum, til et beløb, der svarer til 10 % af selskabets samlede omsætning i 2005 (498. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 17 Den anfægtede beslutnings artikel 1, litra e) og n), bestemmer, at sagsøgeren og Solvay Solexis har overtrådt artikel 81, stk. 1, EF og EØS-aftalens artikel 53 ved at deltage i den pågældende overtrædelse fra den 12. maj 1995 til den 31. december 2000.
- 18 I den anfægtede beslutnings artikel 2, litra c), pålagde Kommissionen sagsøgeren en bøde på 58,125 mio. EUR, som Solvay Solexis blev holdt »solidarisk ansvarlig« for med 25,619 mio. EUR.

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 19 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 19. juli 2006 har sagsøgeren anlagt det foreliggende søgsmål.
- 20 Efter at sammensætningen af Rettens afdelinger er blevet ændret, er den refererende dommer blevet knyttet til Sjette Udvidede Afdeling, som sagen herefter, efter høring af parterne, er blevet henvist til.
- 21 Da to af den udvidede afdelings medlemmer har forfald, har Rettens præsident i overensstemmelse med artikel 32, stk. 3, i Rettens procesreglement udpeget to andre dommere, for at afdelingen kan være beslutningsdygtig.
- 22 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten besluttet at indlede den mundtlige forhandling. Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten i retsmødet den 2. september 2010.
- 23 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:
- Den anfægtede beslutning annulleres, for så vidt som den vedrører sagsøgeren.
 - Subsidiært annulleres eller nedsættes den bøde, der er blevet pålagt sagsøgeren.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

24 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

Indledende bemærkninger

25 Da sagsøgerens argumentation til støtte for annullationspåstanden i det væsentlige er rettet mod konstateringen af selskabets ansvar for sit datterselskabs ulovlige adfærd, skal der indledningsvis henvises til den relevante retspraksis i den forbindelse.

26 Ifølge fast retspraksis kan et datterselskabs adfærd tilregnes moderselskabet, bl.a. når datterselskabet, selv om det er en selvstændig juridisk person, ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet, navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder (jf. Domstolens dom af 10.9.2009, sag C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8237, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

- 27 Moderselskabet og datterselskabet er i en sådan situation således en del af samme økonomiske enhed og udgør derfor én virksomhed i overensstemmelse med artikel 81 EF (dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 26, præmis 59).
- 28 I det særlige tilfælde, hvor et moderselskab besidder 100 % af kapitalen i et datterselskab, som har overtrådt de EU-retlige konkurrenceregler, kan det pågældende moderselskab dels udøve afgørende indflydelse på dette datterselskabs adfærd, dels foreligger der en afkræftelig formodning om, at det pågældende moderselskab faktisk udøver afgørende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 26, præmis 60 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Det er under disse omstændigheder tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at hele kapitalen i et datterselskab ejes af moderselskabet, for at det kan formodes, at moderselskabet udøver en afgørende indflydelse på dette datterselskabs forretningsmæssige politik. Kommissionen vil derefter være i stand til at anse moderselskabet for solidarisk ansvarligt for den pågældende overtrædelse, medmindre dette moderselskab, som det påhviler at afkræfte den pågældende formodning, fører tilstrækkelige beviser med henblik på at godtgøre, at dets datterselskab optræder selvstændigt på markedet (jf. i denne retning dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 26, præmis 61 og den deri nævnte retspraksis).
- 30 Med henblik på at vurdere, om et datterselskab selvstændigt bestemmer sin adfærd på markedet, skal der tages hensyn til alle de forhold, der er relevante for de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem dette datterselskab og moderselskabet, der kan variere efter de enkelte tilfælde, og som derfor ikke kan opregnes udtømmende (dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 26, præmis 74; jf. også i denne retning Rettens dom af 12.12.2007, sag T-112/05, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5049, præmis 65).
- 31 I den foreliggende sag bemærkede Kommissionen i 370.-379. betragtning til den anfægtede beslutning, at et moderselskab kunne anses for ansvarligt for et datterselskabs

ulovlige adfærd, for så vidt som sidstnævnte ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet. Kommissionen præciserede endvidere, at den med rette kunne formode, at et helejet datterselskab i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet, idet sidstnævnte dog kan afkræfte formodningen ved modbevis.

- 32 Med hensyn til den omstændighed, at sagsøgeren gøres ansvarlig for Ausimonts ulovlige adfærd, angav Kommissionen for det første i 416. betragtning til den anfægtede beslutning, at det drejede sig om dets »direkte kontrollerede« datterselskab på overtrædelsestidspunktet.
- 33 I 417. betragtning til den anfægtede beslutning henviste Kommissionen til de argumenter, hvormed sagsøgeren havde anfægtet denne ansvarspålæggelse.
- 34 I 418. betragtning til den anfægtede beslutning anførte Kommissionen, at en fuldstændig kontrol af datterselskabet, i mangel af et argument, der afkræfter den deraf følgende formodning, i modsætning til det af sagsøgeren hævdede, udgjorde et tilstrækkeligt grundlag for et moderselskabs ansvar.
- 35 Hvad herefter angår de argumenter, som sagsøgeren har påberåbt sig til støtte for Ausimonts selvstændighed, anførte Kommissionen i 419.-421. betragtning til den anfægtede beslutning, at »andre forhold vis[t]e det modsatte«, idet den henviste dels til betingelserne for sagsøgerens ledelses deltagelse i mødet i marts 1994 med Degussas repræsentanter, dels til navnet på et medlem af bestyrelsen i Ausimont og medlemmet i Montecatini samt vilkårene for omstruktureringen af koncernen i december 2000. Kommissionen fandt i 422. betragtning til den anfægtede beslutning, at »andre forhold«, som sagsøgeren havde fremført, bl.a. selskabets manglende kendskab til kartellet, ikke var tilstrækkelige til at afkræfte formodningen.

- 36 Endelig har Kommissionen pålagt sagsøgeren ansvaret, henset til »selskabets deltagelse [...] i Ausimonts forretningsmæssige transaktioner« og til den omstændighed, at det ejede 100 % af aktiekapitalen i sidstnævnte (423. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 37 Sagsøgeren har ved at anfægte denne vurdering i det væsentlige påberåbt sig tre anbringender, vedrørende for det første en tilsidesættelse af selskabets ret til forsvar, for det andet en tilsidesættelse af begrundelsespligten og for det tredje en tilsidesættelse af artikel 81 EF.
- 38 Retten finder, at det tredje anbringende skal undersøges først.

Om den angivelige tilsidesættelse af begrundelsespligten

Parternes argumenter

- 39 I forbindelse med det andet anbringende har sagsøgeren for det første gjort gældende, at konstateringen af selskabsandelen på 100 % i Ausimont ikke er nogen tilstrækkelig begrundelse med henblik på at forklare, hvorfor selskabet blev pålagt ansvaret for den pågældende overtrædelse, og at den anfægtede beslutnings begrundelse er selvmodsigende og utilstrækkelig for så vidt angår to øvrige forhold, hvortil der henvises i beslutningens 419.-421. betragtning.
- 40 Navnlig vedrørende mødet den 16. marts 1994, som omtales i 420. betragtning til den anfægtede beslutning, fremførte sagsøgeren i sit svar af 13. april 2006 en række forhold for Kommissionen, der godtgør, at betingelserne for det pågældende møde ikke kunne lægges til grund for selskabets ansvar for den pågældende overtrædelse, men at de derimod bekræftede datterselskabets selvstændighed.

- 41 Sagsøgeren gør for det andet gældende, at selskabet i svaret på klagepunktsmeddelelsen har fremlagt beviser for Ausimonts selvstændighed. Kommissionen afviste disse forhold som værende utilstrækkelige, uden at begrunde denne afvisning. Den anfægtede beslutning er behæftet med en fuldkommen mangel på begrundelse vedrørende dette aspekt. Kommissionen har således end ikke behandlet ét af de faktiske og retlige punkter, der blev rejst af sagsøgeren, for at godtgøre Ausimonts selvstændighed.
- 42 Henset til disse forhold, har Kommissionen ikke kunnet basere sine konklusioner på »en ren formalitet« — det indirekte ejerskab af hele aktiekapitalen i Ausimont — og to faktiske omstændigheder, dvs. mødet den 16. marts 1994 og navnet på et af medlemmerne af bestyrelsen i Ausimont og i Montecatini. Kommissionens argumenter fremført for første gang under retssagen kan ikke tages i betragtning i denne henseende.
- 43 Da Kommissionen har pålagt sagsøgeren ansvaret på grundlag af en formodning, burde Kommissionen med særlig opmærksomhed have analyseret de af sagsøgeren fremførte forhold. Den ubegrundede afvisning af dem bevirker, at den pågældende afkræftelige formodning ændres til en uigendrivelig formodning, som indebærer et objektivt ansvar for sagsøgeren.
- 44 Kommissionen har heroverfor anført, at sagsøgerens fuldstændige kontrol af Ausimont skaber en formodning for selskabets udøvelse af afgørende indflydelse på dette datterselskabs adfærd. De forhold, der er nævnt i 420. og 421. betragtning til den anfægtede beslutning, tjente som yderligere holdepunkter for en sådan indflydelse, allerede som følge af den pågældende formodning.

- 45 Med hensyn til det første forhold følger det af Degussas og sagsøgerens oplysninger, at disse i fællesskab havde arrangeret mødet den 16. marts 1994, idet Ausimonts bestyrelsesformand var blevet indkaldt »uanmeldt«. Det primære formål med mødet var at drøfte Degussas mulige køb af Ausimonts aktiviteter i den pågældende sektor og Ausimonts projekt om at bygge en ny fabrik i Bitterfeld (Tyskland). Den omstændighed, at dette møde blev arrangeret af sagsøgeren, viser selskabets indflydelse på Ausimonts aktiviteter.
- 46 I modsætning til sagsøgerens argumentation følger det af Degussas notat, at PH- og NP-sektoren også blev drøftet generelt. Dette bekræftes af Ausimonts bestyrelsesformand. Selv om det omhandlede møde fandt sted ca. et år før begyndelsen af overtrædelsen, kan det ikke hævdes, at mødet ikke viser forholdet mellem sagsøgeren og Ausimont under overtrædelsen, idet selskabsstrukturen ikke blev ændret i mellemtiden.
- 47 Med hensyn til det andet forhold viser den omstændighed, at direktøren for Ausimont var medlem af Montecatinis bestyrelse, sagsøgerens villighed til at sikre stabiliteten i kontrolkæden mellem selskabet og Ausimont.
- 48 Sagsøgerens argument om den manglende personlige forbindelse mellem selskabet og Ausimont modsiges i øvrigt af den omstændighed, der følger af Solvay Solexis' svar på en begæring om oplysninger, at formanden og et medlem af sagsøgerens bestyrelse var medlemmer af Ausimonts bestyrelse i en del af overtrædelsesperioden. Selv om det er et forhold, der ikke er omfattet af den anfægtede beslutning, har Kommissionen gjort gældende, at den har ret til at påberåbe sig det som svar på sagsøgerens argument.

- 49 For så vidt angår begrundelsen for afvisningen af modbeviset har Kommissionen anført, at dens begrundelsespligt ikke gælder forpligtelsen til at undersøge alle de faktiske og retlige spørgsmål, som er blevet behandlet under den administrative procedure. Den har gjort gældende, at ingen af de forhold, som sagsøgeren har påberåbt sig i selskabets svar på klagepunktsmeddelelsen, kunne godtgøre Ausimonts selvstændighed.
- 50 Kommissionen har gjort gældende, at den i tilstrækkeligt omfang har begrundet beslutningen og navnlig har givet en tilstrækkelig forklaring på årsagerne til, at den afviste sagsøgerens argumenter. I særdeleshed i 419.-421. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen taget stilling til sagsøgerens argumenter om, at Ausimont havde selvstændighed, ved i forbindelse hermed at understrege, at der var modstående holdepunkter, nemlig mødet den 16. marts 1994 og direktøren for Ausimonts funktion i Montecatini's bestyrelse.
- 51 De forhold, som sagsøgeren havde fremført, var under alle omstændigheder utilstrækkelige. Den omstændighed, at et datterselskabs virksomhed ikke udgør koncernens hovedaktivitet, udgør ikke et relevant holdepunkt. Sagsøgerens engagement i saneringen af koncernen medførte logisk set, at selskabet deltog i de vigtigste strategiske valg, netop for at undgå, at disse valg kan skade saneringen af koncernen. Den omstændighed, at moderselskabet ikke direkte eller indirekte varetager den daglige drift af datterselskabets virksomhed, godtgør ikke sidstnævntes selvstændighed. For at fastslå en afgørende indflydelse er det tilstrækkeligt, at moderselskabet har indflydelse på datterselskabets grundlæggende strategiske valg.
- 52 Den kontrol med koncernen, som sagsøgeren har beskrevet, der udøves gennem tre udvalg, der hvert kvartal mødtes med datterselskabernes virksomhedsdirektioner, kan ikke sidestilles med et rent finansielt holdingselskabs ydelser vedrørende forvaltning af aktier. Desuden blev sagsøgeren ifølge erklæringen fra Ausimonts direktør underrettet om »planerne og budgettet« for Ausimont-koncernen, »generelle mål« og »almindelige grundsætninger inden for personaleressourcer« og beskæftigede sig med dækningen af Ausimonts »økonomiske behov« til gennemførelsen af selskabets vigtigste strategiske projekter.

- 53 Den omstændighed, at Ausimonts bestyrelse i kraft af selskabets vedtægter havde et vidt skøn for så vidt angår erhvervsaktiviteter, er ikke et bevis for selskabets selvstændighed med hensyn til de grundlæggende strategiske valg. Sagsøgeren greb således ind i strategiske beslutninger vedrørende Ausimonts projekter om en ny fabrik i Bitterfeld eller et joint venture i De Forenede Stater.
- 54 De angiveligt manglende holdepunkter for indgriben i referaterne af møderne hos sagsøgeren eller Ausimonts bestyrelser, som i øvrigt ikke er blevet fremlagt, er ikke tilstrækkeligt, da udøvelsen af en sådan indflydelse ikke nødvendigvis skal afsløres af sådanne referater.
- 55 Kommissionen har således anført, at selv om det måtte antages, at den anfægtede beslutning er behæftet med en begrundelsesmangel med hensyn til afvisningen af sagsøgernes argumenter i selskabets svar på klagepunktsmeddelelsen, vil det ikke være hensigtsmæssigt at annullere den, henset til, at denne annulatio kun kan medføre, at der træffes en ny afgørelse, som er identisk med den annullerede (Rettens dom af 13.12.2006, forenede sager T-217/03 og T-245/03, FNCBV m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 4987, præmis 363).

Rettens bemærkninger

- 56 Ifølge fast retspraksis skal den begrundelse, som kræves i henhold til artikel 253 EF, tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret. Det kræves ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige forhold, da spørgsmålet, om en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes til den sammenhæng,

hvor den indgår, samt under hensyn til alle de retsregler, som gælder på det pågældende område (jf. Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).

- 57 Kommissionen er ikke forpligtet til at tage stilling til alle de argumenter, som de berørte har fremført for den, men behøver kun at redegøre for de faktiske omstændigheder og retlige betragtninger, der har været afgørende med henblik på beslutningens opbygning. Især er Kommissionen ikke forpligtet til at tage stilling til forhold, der er åbenbart uvedkommende, uden betydning eller klart af underordnet relevans (Rettens dom af 15.6.2005, sag T-349/03, Corsica Ferries France mod Kommissionen, Sml. II, s. 2197, præmis 64; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, nævnt ovenfor i præmis 56, præmis 64).
- 58 Når, som i denne sag, en beslutning om anvendelse af artikel 81 EF er rettet til flere adressater og medfører et spørgsmål om, hvem der bærer ansvaret for overtrædelsen, skal den indeholde en tilstrækkelig begrundelse i forhold til hver af adressaterne, navnlig i forhold til de af dem, som i henhold til beslutningen skal bære byrden ved overtrædelsen. I forhold til et moderselskab, der holdes ansvarligt for sit datterselskabs adfærd, skal en sådan beslutning således indeholde en detaljeret redegørelse for, hvorfor det pågældende selskab kan gøres ansvarligt for overtrædelsen (jf. i denne retning Rettens dom af 14.5.1998, sag T-327/94, SCA Holding mod Kommissionen, Sml. II, s. 1373, præmis 78-80).
- 59 Det fremgår af 416.-423. betragtning til den anfægtede beslutning, at den omstændighed, at sagsøgeren gøres ansvarlig for overtrædelsen, bygger på konstateringen af selskabets faktiske udøvelse af afgørende indflydelse på Ausimont, der følger af en formodning, der er knyttet til dets fuldstændige kontrol af dette datterselskab gennem et mellemliggende selskab, idet denne formodning ifølge Kommissionen ikke var blevet afkræftet af sagsøgeren.

- 60 Sagsøgeren gør gældende, at Kommissionen i den anfægtede beslutning ikke har anført en tilstrækkelig begrundelse vedrørende konstateringen af selskabets ansvar, især idet Kommissionen ikke har redegjort for grundene til afvisningen af de forhold, der var fremlagt for at afkræfte formodningen.
- 61 Det skal bemærkes, at det fremgår af sagsakterne, at sagsøgeren i selskabets svar på klagepunktsmeddelelsen har fremført en særskilt argumentation med henblik på at godtgøre Ausimonts selvstændighed.
- 62 For det første har sagsøgeren gjort gældende, at selskabet på overtrædelsestidspunktet havde rollen som et ikke-operationelt holdingselskab i en yderst diversificeret koncern, idet det anførte, at det først i 2002 genoptog sin virksomhed som el-producent og el-leverandør. Selskabet har i denne forbindelse fremlagt et sammendrag af momsangivelser vedrørende virksomheden i sit eget selskab og sammendraget for det selskab, hvorigennem det kontrollerede Ausimont — Montecatini — i hele den periode, overtrædelsen varede.
- 63 Sagsøgeren har anført, at holdingselskabets virksomhed ikke indebar nogen deltagelse i administrationen af datterselskaberne, idet kontrollen var begrænset til en kontrol af de økonomiske resultater via interne og eksterne regnskabsrevisioner. Sagsøgeren har i denne henseende støttet sig til dokumenter, der er samtidige med overtrædelsesperioden, vedrørende organiseringen af den interne regnskabsrevision, udarbejdet af selskabets bestyrelse.
- 64 Sagsøgeren henviste herefter til de særlige vilkår for koncernens finansielle krise ved at angive, at hele koncernens direktion blev udskiftet i 1993, og at den nye direktion havde iværksat en plan om afvikling af koncernens ikke-strategiske aktiviteter i perioden 1993-2001, og som havde til formål at nedbringe den finansielle uligevægt samt at undgå konkurs. Sagsøgeren har anført, at denne plan indebar en fuldstændighed selvstændighed for administrationen af koncernens selskaber, navnlig Ausimont, idet dette selskab havde drevet virksomhed inden for det område, der ikke blev anset for væsentligt, og som var under igangværende afvikling.

- 65 Til støtte for sin argumentation har sagsøgeren redegjort for elementerne i koncernens drift, idet sidstnævnte i 1995 bestod af 932 selskaber i forskellige erhvervssektorer, og som gennemgik en omfattende omstrukturering, tilendebragt i 2002, hvis formål var en sammenlægning af aktiviteterne i elektricitetssektoren.
- 66 Sagsøgeren fremlagde desuden en række beviser, nemlig skrivelsen fra et medlem af selskabets ledelse til tredjemænd i 1995, idet det bl.a. blev anført, at »den nu faste politik [var] at delegere hele driften af [koncernens] selskaber«, erklæringen fra den tidligere direktør for Ausimont, der viser selskabets selvstændighed med hensyn til dets forretningsmæssige politik, en kopi af Ausimonts vedtægter, hvorefter selskabets bestyrelse havde haft »de mest vidtgående beføjelser med henblik på selskabets ordinære og ekstraordinære drift« og »mulighed for at udføre alle de handlinger, som den fandt nødvendige for at gennemføre og opnå selskabets formål«, samt referatet af Ausimonts bestyrelsesmøde den 27. maj 1996, som gav direktøren »fuldmagt og mulighed for at administrere selskabets ordinære og ekstraordinære drift«.
- 67 Sagsøgeren bemærkede endvidere, at Ausimont rådede over alle de nødvendige strukturer og tjenester med henblik på en selvstændig drift, at referaterne af møderne i selskabets bestyrelse ikke indeholdt nogen holdepunkter for drøftelser vedrørende datterselskabernes forretningsmæssige politik, og at referaterne af møderne i Ausimonts bestyrelse ikke indeholdt nogen henvisning til eventuelle instrukser, som bestyrelsen modtog vedrørende den forretningsmæssige politik, ved at tilbyde at fremlægge alle disse dokumenter på Kommissionens anmodning.
- 68 Endelig har sagsøgeren henvist til Solvay Solexis' erklæringer i selskabets svar på en begæring om oplysninger fra Kommissionen, som hører til de administrative sagsakter, hvoraf det fremgår, at Ausimonts bestyrelse havde et vidt skøn med hensyn til erhvervsaktiviteterne på overtrædelsestidspunktet.

- 69 I 417. betragtning til den anfægtede beslutning opstillede Kommissionen sagsøgerens argumentation.
- 70 Derefter anførte den i 419. betragtning til den anfægtede beslutning, at »det argument, som [sagsøgeren] havde fremført vedrørende [datterselskabets] selvstændighed«, modsagdes af de i 420. og 421. betragtning til den anfægtede beslutning beskrevne omstændigheder. Endelig konkluderede Kommissionen i 422. betragtning til den anfægtede beslutning, at »andre forhold«, som sagsøgeren havde fremført, ikke var tilstrækkelige til at afkræfte den pågældende formodning.
- 71 Det skal bemærkes, at disse betragtninger ikke har taget stilling til sagsøgerens argumentation, men alene henviser til de i 420. og 421. betragtning til den anfægtede beslutning beskrevne yderligere indicier. De ovenfor citerede betragtninger til den anfægtede beslutning angiver derfor ikke de grunde, der førte Kommissionen til at fastslå, at de af sagsøgeren fremlagte forhold ikke er tilstrækkelige til at afkræfte den pågældende formodning.
- 72 Det bør endvidere lægges til grund, at selv om Kommissionen ikke er forpligtet til at tage stilling til alle de forhold, som den berørte har anført, navnlig hvor disse er åbenbart uvedkommende, eller klart af underordnet relevans (jf. præmis 57 ovenfor), kan de forhold, som sagsøgeren har påberåbt sig i nærværende sag, i modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende, ikke anses for at være uden betydning med hensyn til vurderingen af Ausimonts selvstændighed.
- 73 Det skal således bemærkes, at sagsøgeren ikke alene henviste til den omstændighed, at selskabet var et holdingselskab, som drev datterselskabet som en simpel økonomisk investering, gennem et mellemliggende holdingselskab, men også til en flerhed af særlige omstændigheder, som kendetegner forbindelserne mellem de berørte selskaber på det pågældende overtrædelsestidspunkt.

- 74 Sagsøgeren gjorde især nærmere gældende, at holdingselskabets nye direktion, der havde ledet koncernen som følge af selskabets finansielle krise i 1993, vedtog omstruktureringsforanstaltninger, der indebar et valg om at give koncernselskaberne handlefrihed, henset til dels målene med holdingselskabet som reaktion på krisen, dels mangfoldigheden i koncernens aktiviteter.
- 75 De forhold, som sagsøgeren havde fremført, begrænsede sig i øvrigt ikke til påstande, men indeholdt detaljerede informationer om holdingselskabets drift, ledsaget af erklæringer fra lederne af de pågældende selskaber, korrespondance med tredjemænd samt en række af de berørte selskabers interne dokumenter, der er samtidige med overtrædelsesperioden.
- 76 Kommissionen var under disse omstændigheder forpligtet til at tage stilling til sagsøgerens modargumenter ved at undersøge, om sagsøgeren, ud fra alle de relevante forhold vedrørende de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem de berørte selskaber, havde godtgjort, at datterselskabet optrådte selvstændigt på markedet.
- 77 Kommissionens forpligtelse til at begrunde sin beslutning på dette punkt fremgår klart af den omstændighed, at den pågældende formodning kan afkræftes, og hvis afkræftelse kræver, at sagsøgeren fremlægger et bevis vedrørende alle de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem selskabets selv, det mellemliggende selskab og datterselskabet.
- 78 Den pågældende begrundelsesmangel kan i øvrigt ikke afhjælpes af henvisningen til de i 420. og 421. betragtning til den anfægtede beslutning beskrevne indicier.

- 79 Hvad for det første angår betingelserne for sagsøgerens repræsentanternes deltagelse i mødet den 16. marts 1994, som bl.a. gav anledning til drøftelser om Ausimonts videreførelse af et investeringsprojekt og den eventuelle overdragelse af selskabets forretningsaktiviteter (420. betragtning til den anfægtede beslutning), skal det bemærkes, at det ikke kan udelukkes, at moderselskabets indblanding i datterselskabets strategiske valg vidner om udøvelse af en afgørende indflydelse.
- 80 Ved at påberåbe sig det pågældende møde som bevis for udøvelse af indflydelse på Ausimont har Kommissionen imidlertid ikke taget stilling til sagsøgerens modargumenter i selskabets svar af 13. april 2006 på den begæring om oplysninger, som var blevet tilsendt selskabet den 4. april 2006, dvs. mindre end en måned inden vedtagelsen af den anfægtede beslutning.
- 81 Det skal i denne henseende bemærkes, at sagsøgeren i den nævnte besvarelse, under henvisning til Degussas notat om det pågældende møde, erklæringen fra et af selskabets tidligere ledere samt erklæringen fra en tidligere direktør for Ausimont, navnlig havde bemærket, at selskabets ledelse, som deltog i det pågældende møde, lige var tiltrådt som følge af en alvorlig finansiel krise, at den havde anset dette møde for at være et høflighedsmøde, og at den ikke var i stand til veloplyst at føre drøftelser. Sagsøgeren havde gjort gældende, at selskabet på tidspunktet for de faktiske omstændigheder var under bankkreditorens »tilsyn«, som var blevet selskabets hovedaktionærer, og som havde skullet give tilladelse til enhver investering over en vis værdi, hvilket under alle omstændigheder havde begrundet tilstedeværelsen af holdingselskabets ledere under drøftelserne vedrørende det pågældende investeringsprojekt, og så meget desto mere under drøftelserne med hensyn til den eventuelle overdragelse af Ausimonts forretningsaktiviteter. Sagsøgeren havde endelig gjort opmærksom på, at det pågældende møde lå mere end et år forud for begyndelsestidspunktet for overtrædelsen og derfor ikke kunne tjene som et direkte holdepunkt for en indflydelse udøvet i løbet af overtrædelsesperioden.

- 82 Kommissionen tog imidlertid ikke stilling til disse argumenter, idet den har begrænset sig til at fastslå, at sagsøgeren ganske vist havde »bekræftet, at interessen for Ausimont kun var rent økonomisk, men kun [havde] fremlagt en erklæring fra [den tidligere direktør for Ausimont], der ikke tilføjer nye oplysninger for at ændre selskabets opfattelse« (420. betragtning og fodnote 391 til den anfægtede beslutning).
- 83 Hvad for det andet angår det i 421. betragtning til den anfægtede beslutning anførte forhold, dvs. navnet på et af medlemmerne af bestyrelsen for Ausimont og bestyrelsen for Montecatini, skal det bemærkes, således som Kommissionen selv angiver i svarskriftet, at som et forhold, der ikke er fremført i klagepunktsmeddelelsen, og om hvilket sagsøgeren ikke har haft mulighed for at gøre sine synspunkter gældende under den administrative procedure, skal det anses for ikke at kunne gøres gældende over for sagsøgeren (jf. i denne retning Rettens dom af 30.9.2003, forenede sager T-191/98 og T-212/98 — T-214/98, Atlantic Container Line m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 3275, præmis 162 og den deri nævnte retspraksis). Kommissionen kan derfor ikke påberåbe sig dette i henhold til den anfægtede beslutnings begrundelse.
- 84 Selv om Kommissionen i øvrigt i 421. betragtning til den anfægtede beslutning også har henvist til visse omstændigheder ved omstruktureringen af koncernen i december 2000, skal det bemærkes, at disse omstændigheder hovedsageligt vedrører overdragelsen af Ausimont til Solvay-koncernen, der fandt sted efter overtrædelsens ophør. Kommissionen præciserer imidlertid ikke, hvorledes omstændighederne ved denne overdragelse indeholder nogen som helst holdepunkter for den af sagsøgeren udøvede indflydelse på Ausimonts adfærd på overtrædelsestidspunktet.
- 85 Under disse omstændigheder kan Kommissionens henvisning til de i 420. og 421. betragtning til den anfægtede beslutning beskrevne omstændigheder ikke rejse tvivl om den relevante karakter af sagsøgerens argumentation om Ausimonts selvstændighed og udgør således ikke et tilstrækkeligt grundlag for at afvise denne argumentation.

- 86 Med hensyn til Kommissionens argument vedrørende tilstedeværelsen af andre holdpunkter for den af sagsøgeren udøvede indflydelse på Ausimont, nemlig den omstændighed, at formanden og et medlem af sagsøgerens bestyrelse var medlemmer af Ausimonts bestyrelse i en del af overtrædelsesperioden, og sagsøgerens deltagelse i Ausimonts projekt for et joint venture i De Forenede Stater, skal det bemærkes, at disse forhold ikke er anført i den anfægtede beslutning og således ikke kan afhjælpe sidstnævntes begrundelsesmangel.
- 87 På baggrund af det ovenstående må det fastslås, at Kommissionen ikke har taget nærmere stilling til sagsøgerens beviser for at afkræfte den formodning, som selskabets kapitalandel i Ausimont skaber, og således ikke gav en tilstrækkelig begrundelse for sin konklusion med hensyn til, at sagsøgeren holdes ansvarlig for den pågældende overtrædelse.
- 88 I det omfang Kommissionen i svarskriftet har gjort gældende, at de af sagsøgeren påberåbte modbeviser under alle omstændigheder var utilstrækkelige til at bevise Ausimonts selvstændighed, skal det bemærkes, at beslutningens begrundelse ikke indeholder nogen bedømmelse fra Kommissionens side af de omhandlede forhold, hvilket hindrer prøvelsen af, om den anfægtede afgørelse er velbegrunder vedrørende dette aspekt.
- 89 Det bemærkes endvidere, at begrundelsen i princippet skal meddeles den berørte part samtidig med den beslutning, der indeholder et klagepunkt i forhold til parten, idet manglen på begrundelse derfor ikke kan afhjælpes gennem den omstændighed, at den berørte part erfarer grundene til afgørelsen under sagens behandling (Domstolens dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P — C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 463, og Rettens dom af 12.9.2007, sag T-25/04, González y Díez mod Kommissionen, Sml. II, s. 3121, præmis 220).
- 90 Den pågældende mangel på begrundelse kan derfor ikke afhjælpes under sagens behandling.

- ⁹¹ Herved kan Kommissionen ikke med føje påberåbe sig dommen i sagen FNCBV mod Kommissionen (nævnt i præmis 55 ovenfor, præmis 362 og 363), hvori Retten fastslog, at Kommissionens havde tilsidesat begrundelsespligten i forbindelse med udmålingen af de bøder, der blev pålagt for overtrædelser af artikel 81, stk. 1, EF, men samtidig påpegede, at for så vidt som den af denne institution valgte løsning skulle stadfæstes for så vidt angår realiteten, medførte denne tilsidesættelse hverken, at den anfægtede beslutning blev annulleret, eller at bøderne blev nedsat.
- ⁹² Det bemærkes, at denne vurdering, der indgår i Rettens fulde prøvelsesret i sager om økonomiske sanktioner, ikke kan overføres til det foreliggende tilfælde med hensyn til kontrollen af lovligheden af den anfægtede beslutning, for så vidt som Kommissionen deri har pålagt sagsøgeren ansvaret for den pågældende overtrædelse.
- ⁹³ Mens den vurdering af, om bødernes størrelse er passende, som Retten foretager i forbindelse den fulde prøvelsesret, under visse betingelser kan begrunde, at der tages hensyn til yderligere oplysninger, finder denne hensyntagen ikke anvendelse i forbindelse med kontrollen af overholdelsen af begrundelsespligten i den beslutning, hvorved overtrædelser blev fastslået, når denne er undergivet legalitetskontrol (jf. i denne retning Domstolens dom af 16.11.2000, sag C-297/98 P, SCA Holding mod Kommissionen, Sml. I, s. 10101, præmis 54 og 55).
- ⁹⁴ Henset til det ovenstående, må anbringendet om tilsidesættelse af begrundelsespligten tages til følge, og der bør gives medhold i påstanden om annullation af den anfægtede beslutning, for så vidt som den vedrører sagsøgeren.
- ⁹⁵ Der er følgelig ingen grund til at tage stilling til det første og det tredje anbringende.

Sagens omkostninger

- ⁹⁶ Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har tabt sagen, bør det pålægges den at betale sagens omkostninger i overensstemmelse med sagsøgerens påstand.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Sjette Udvidede Afdeling):

- 1) **Kommissionens beslutning K(2006) 1766 endelig af 3. maj 2006 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/F/38.620 — Hydrogenperoxid og perborat) annulleres, for så vidt som den vedrører Edison SpA.**
- 2) **Europa-Kommissionen betaler sagens omkostninger.**

Vadapalas

Prek

Dittrich

Truchot

O'Higgins

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. juni 2011.

Underskrifter